

Nota Energie- en
Warmtetransitie

Inhoud

1. Inleiding.....	2
2. Evaluatie Nota Duurzaamheid 2020-2024.....	4
2.1. Regionale Energiestrategie	4
2.2. Transitievisie Warmte vastgesteld en opstart Wijkaanpak Budel-Heesakker.....	4
2.3. Besluitvorming Zonneparken Cranendonck	5
2.4. Aanpak Energiearmoede	7
2.5. RRE-subsidie energiebesparing.....	8
2.6. CO2-monitoring eigen organisatie.....	8
2.7. De Groene Zone Zonnepanelen	9
3. Beleidscontext.....	9
4. Ingezette Koers.....	13
4.1. Isolatie Gebouwde omgeving.....	13
4.2. Bewustwordingscampagne.....	14
4.3. Energiecoöperatie & Energiestudent.....	14
4.4. Regionaal Energieloket	15
5. Overkoepelende opgaven.....	16
5.1. Nationaal Isolatieprogramma	16
5.2. Warmtetransitie.....	16
5.3. Informeren, Motiveren, Stimuleren.....	17
6. Uitvoeringsgebieden	18
6.1. Klimaatakkoord en Wettelijke taken Rijk.....	18
6.2. Gemeentelijke Voorbeeldfunctie	18
6.3. Inwoners Stimuleren	19
6.4. Bedrijven Stimuleren.....	20
6.5. Urgente Gevallen.....	20
6.6. Interne Organisatie Betrekken.....	21
6.7. Data/Inzicht/Monitoring.....	22
7. Financiële paragraaf.....	23
Bijlage.....	I
Bijlage 1 Enquête.....	II

1. Inleiding

Een vakgebied in beweging

Het vakgebied Duurzaamheid heeft zich de afgelopen jaren op hoog tempo ontwikkeld. Waar de Nota Duurzaamheid in 2019 uitsprak beleid te ontwikkelen is dit beleid nu vastgesteld, in uitvoering en onderhevig aan verandering van buitenaf.

In 2019 was Duurzaamheid vooral ideologisch gedreven. Goed zijn voor je leefomgeving, streven naar groene energie omdat het bijdraagt aan een schone toekomst. De voorliggende uitdagingen op het gebied van beleid (denk aan: Regionaal Energiestrategie (RES) en Transitievisie Warmte,) boden de kans om samen met de regio dan wel op wijkniveau aan de slag te gaan.

In 2023 is het speelveld heel anders: voor velen is energie een urgente maar ook kostbare levensbehoefte geworden. Besparen is het devies om de pijn in de portemonnee enigszins te verzachten. De drijfveer om meer groene energie op te wekken is ook anders geworden. Zinderend hete zomerdagen met temperaturen tot 40 graden zijn realiteit geworden en onze energie-afhankelijkheid van elders is sinds de oorlog in het Oosten ook pijnlijk duidelijk geworden. De doelen die nu op nationaal (Klimaatakkoord) en Europees niveau (Green Deal) zijn vastgesteld, liggen flink hoger dan bij vaststelling van de oude Nota Duurzaamheid het geval was. De CO₂-reductie moet sneller plaatsvinden en de productie van groene energie moet in 2030 stukken hoger zijn ten opzichte van eerdere voornemens.

Onder invloed van diverse factoren raakt de energietransitie in een versnelling. Zaak dus dat het gemeentelijk beleid deze ontwikkeling ook bijbeent. Daarom is ervoor gekozen om voor de Energie- en Warmtetransitie vervroegd nieuw beleid op te stellen. Het wordt namelijk steeds lastiger om het beleid voor Energie en Warmte in te passen in de Nota Duurzaamheid.

De Nota Duurzaamheid in zijn huidige vorm spant zich uit over zes beleidsterreinen: Afval, Klimaat, Groen, Milieu, Samenleving én Duurzaamheid. In tegenstelling tot de andere onderwerpen beschikt Duurzaamheid niet over een apart beleidsdocument naast de huidige nota. Nu de verduurzaming van Cranendonck op stoom komt, worden de activiteiten op het gebied van Duurzaamheid ook steeds omvangrijker. Om te voorkomen dat de Nota Duurzaamheid een te omvangrijk document wordt, is voor de Energie- en Warmtetransitie een aparte nota geformuleerd. Plannen en doelen op het gebied van isolatie, aardgasvrij wonen en besparing zijn uitgebreider geworden. Dit terwijl door beperkingen in de netinfrastructuur het aantal mogelijkheden op het gebied van duurzame energieopwek is teruggelopen. Het grotere plaatje met de bredere duurzaamheidsambities zal als opgave terugkomen in de op te stellen Omgevingsvisie.

Deze Nota Energie- en Warmtetransitie zal het net ophalen over het beleid van de afgelopen jaren, de beleidscontext up to date brengen en de doelen en ambities duidelijker op papier zetten. De 'stippen op de horizon' uit de oude Nota Duurzaamheid, te weten de jaren 2030 en 2050, blijven in beeld maar zijn niet langer de voornaamste focuspunten. Om een praktische nota op papier te zetten en geen 'papieren tijger' te creëren, zetten we duidelijke uitvoeringsprogramma's in de nota met de stappen die nodig zijn om de voor 2030 en 2050 gestelde doelen te kunnen realiseren.

Deze nota is in vier onderdelen te verdelen. De evaluatie blikt terug op wat de Nota Duurzaamheid 2020-2024 zich ten doel stelde en hoe deze doelen bereikt zijn. Het onderdeel beleidscontext bespreekt waar het Duurzaamheidsbeleid in Brabant, Nederland en Europa nu staat. De huidige uitdagingen en voornaamste onderwerpen staan hier

centraal. Projecten die recent zijn opgestart worden toegelicht in het hoofdstuk 'Ingezette koers'.

Dan de blik vooruit. De komende jaren wachten er op het gebied van duurzaamheid meerdere grote uitdagingen. Deze worden samengevat in het hoofdstuk 'Overkoepelende opgaven'. Nieuwe voornemens vormen het slotonderdeel van de nota. Om de uitwerking van het beleid te structureren zijn er zeven uitvoeringsgebieden geïdentificeerd. Om dit concreet te maken zijn er per uitvoeringsgebied een hoofddoel en diverse acties benoemd.

Ook de koers van de Cranendonckse inwoners is onderzocht door middel van een enquête. De uitkomsten worden gebruikt om te zorgen dat het nieuwe beleid aansluit bij de wensen van inwoners. De resultaten van de enquête zijn terug te vinden in bijlage 1.

2. Evaluatie Nota Duurzaamheid 2020-2024

Deze Nota Energie- en Warmtetransitie volgt de Nota Duurzaamheid 2020-2024 op. Deze nota is in december 2019 vastgesteld met als voornaamste doel op beleidstrajecten rondom Regionale Energiestrategie en Transitievisie Warmte op te starten. Bij vaststelling van de Nota Duurzaamheid heeft de gemeenteraad gekozen voor het basisscenario waarbij er jaarlijks €100.000 aan budget beschikbaar was. Verschillende acties en projecten, benoemd als 'plus-activiteit' in de activiteitenplanning van die nota zijn daardoor niet opgepakt. Wettelijke taken, majeure beleidstrajecten en verkenningen over verduurzamingskansen in de gemeente en de organisatie zijn als onderdeel van het basisscenario wel opgepakt. De voornaamste projecten en resultaten worden hieronder toegelicht.

2.1. Regionale Energiestrategie

De totstandkoming van de Regionale Energiestrategie (RES) is een uitvoerig proces geweest. Met fysieke werkateliers met belangengroepen, werkgroepen op het gebied van opwek, besparing, participatie en warmte en vele digitale samenkomsten in de Coronatijd werd de RES door de 21 gemeenten in de MRE-regio gevormd.

De grote lijnen van de RES zijn uitgezet in de Concept-RES. De koers op het gebied van besparing, warmte en opwek werd aangegeven in dat document. Meest zichtbaar waren de ingetekende zoekgebieden voor grootschalige opwek. Deze werden vanwege hun potentie onderworpen aan nader onderzoek, een Plan-mer procedure. Hieruit kwamen globaal de kansen en bedreigingen binnen de diverse zoekgebieden bovendien.

De koers uit de Concept-RES, de onderzoeksresultaten uit de Plan-mer én de input vanuit gemeenteraden, belangengroepen, Provincie en Waterschap zijn verwerkt in de definitieve Regionale Energiestrategie. Deze definitieve RES 1.0 is op 23 november 2021 door de gemeenteraad vastgesteld.

Gedurende 2022 kreeg de uitvoeringsstructuur van de RES-vorm. Naast de drie werkgroepen (besparing, warmte, energiesysteem,) wordt er ook op projectbasis samengewerkt door de gemeenten. Omdat niet alle 21 gemeenten dezelfde accenten leggen in hun duurzaamheidsbeleid, wordt in de regio gebruik gemaakt van '*coalitions of the willing*'. Per duurzaamheidsproject bepalen gemeente zelf of zij deelnemen aan een projectgroep waardoor deze in wisselende samenstellingen tot stand komen. Naast zitting in de Werkgroep Energiesysteem neemt Cranendonck deel aan een diverse projectcoalities

2.2. Transitievisie Warmte vastgesteld en opstart Wijkaanpak Budel-Heesakker

De Rijksoverheid heeft aangegeven dat de transitie van aardgas naar duurzame vormen van verwarming wijk voor wijk dient plaats te vinden. Om deze wijkaanpak te structureren dienen gemeenten periodiek een Transitievisie Warmte op te stellen. In deze visie staan onder andere de meest waarschijnlijke warmteopties en een globale planning per wijk benoemd.

Cranendonck heeft in December 2021 de Transitievisie vastgesteld en de wijk Budel-Heesakker aangemerkt als startwijk. Hier is in 2022 het sociale draagvlak en technische achtergrond verkend met positief resultaat. In 2023 is toegewerkt naar een Wijkuitvoeringsplan waarmee verder gewerkt kan worden aan het aardgasvrij maken van de wijk.

Gedurende het jaar 2023 is samen met bewoners, installateurs, energiecoöperaties, Wocom en Enexis *in verschillende werkgroepen* bekeken hoe de uitdagingen rondom aardgasvrij wonen opgelost kunnen worden. Hierbij moet gedacht worden aan hulp bij advies (welke maatregelen dienen er in welke volgorde aan de woning getroffen te worden), ontzorging (hoe voorkom je dat een bewoner de weg kwijtraakt in alle offertes, materialen en aanbieders) en financiering (hoe worden de maatregelen bekostigd en ook betaalbaar voor degene met een kleinere beurs).

Wat uitgebreider verwoord staat in het Wijkuitvoeringsplan Heesakker is dat er diverse mogelijkheden zijn, maar het anno 2023 nog te vroeg is om te concluderen dat de overstap naar aardgasvrij wonen mogelijk is voor de gehele wijk. Zo zijn er diverse financieringsopties beschikbaar, maar stellen deze lage inkomens nog niet in staat om de stap naar aardgasvrij verwarmen te financieren. De leenbedragen zijn toereikend voor isolatiemaatregelen maar schieten tekort als er ook een warmtepomp moet worden gefinancierd.

Ook is gebleken uit de offertes die met de bewonerswerkgroep techniek zijn opgevraagd dat marktprijzen voor isolatie, maar warmtepompen in het bijzonder, momenteel erg hoog liggen. Door de hoge energieprijzen is er meer vraag naar verduurzaming ontstaan wat tot een tekort aan installateurs of (warmtepomp-)onderdelen leidde. Gecombineerd met de enigszins gedaalde gasprijs van ca. €1,40 is dit geen ideaal instapmoment.

Op een hoger niveau ontbreken nog twee zaken. Bij Enexis wordt gewerkt aan beter inzicht in de capaciteit op hun netwerk. Waar in een wereld zonder zonnepanelen en warmtepompen inzicht per dorp volstond, is er nu meer en meer behoefte in inzicht per wijk of zelfs per straat. Hier zijn programma's voor in ontwikkeling maar momenteel kan de netbeheerder alleen inzicht bieden op het niveau van geheel Budel en niet voor Heesakker specifiek. Tot slot ontbreekt het bij de gemeente aan (Rijks-)middelen die het stimuleren van aardgasvrij wonen mogelijk maken. Dit jaar zijn er veel middelen beschikbaar gekomen om woningen met slechte labels te isoleren, maar vrij besteedbare middelen die omgezet kunnen worden in een extra warmtepomp subsidie zijn er nog niet.

Deze knelpunten maken dan het nu nog te vroeg is om een definitief besluit over aardgasvrij Heesakker te nemen. In het Wijkuitvoeringsplan dat op 12 december 2023 is voorgelegd aan de gemeenteraad wordt dan ook voorgesteld om over twee jaar (gelijktijdig met een nieuwe Transitievisie Warmte) te bepalen of de benoemde knelpunten zijn opgelost en of de stap naar actief stimuleren van aardgasvrij kan worden genomen. In de tussentijd kunnen we via het Nationaal Isolatieprogramma aan de slag met energiebesparende maatregelen en blijven we ontwikkelingen op het gebied van financiering, advies en ontzorging aandachtig volgen.

2.3. Besluitvorming Zonneparken Cranendonck

Gelijktijdig met de Nota Duurzaamheid 2020-2024 is de Visie Zonneparken 2019-2024 vastgesteld. In deze Visie is opgenomen dat er in Cranendonck 83 hectare beschikbaar is voor het opwekken van zonne-energie. Direct na vaststelling is aan de slag gegaan met het verkennen van mogelijke projecten, de selectie en voorbereiding voor besluitvorming. Dit leidde tot een viertal raadsvoorstellen voor zonneparken in het buitengebied, gevolgd door

twee voorstellen voor zonneparken op het Nyrstar-Terrein. Concreet betreft dit de volgende projecten:

A. Zonnepark Aardbrandsven (in afwachting van zitting Raad van State)

Gelegen aan de Randweg-Oost en Ruilverkavelingsweg. Het park met 49 hectare aan zonnepanelen biedt tevens ruimte voor berging van regenwater en overtollig water uit naastgelegen Boschloop. Aan de noordzijde wordt natte natuur ingericht die het oude Aardbrandsven weer in verbinding moet stellen met de rest van het watersysteem in het gebied. Voor de invulling van lokaal eigendom is Coöperatie Heidezoon opgericht.

Recent is aangegeven dat een gewenste stroomverbinding met Nyrstar niet financieerbaar blijkt. Banken schatten het risico van het wegvallen van de enige afnemer te hoog in. Via Enexis komt komende jaren enige capaciteit beschikbaar, maar hiervoor dienen nog diverse netinvesteringen uitgevoerd te worden. Over de gevolgen hiervan zijn we met partijen in gesprek.

B. Zonnepark Oranje Nassaulaan (VVGB geweigerd in gemeenteraad)

Het voorziene zonnepark nabij Refresco en Station Maarheeze heeft geen VVGB gekregen van de gemeenteraad.

C. D'Aasdonken (onherroepelijk vergund)

Zonnepark gelegen op voormalige stortplaats Groote Bleek parallel aan de A2. Oppervlakte is 7,5 hectare aan panelen. Park wordt gezamenlijk met Energiecoöperatie Cranendonck ontwikkeld.

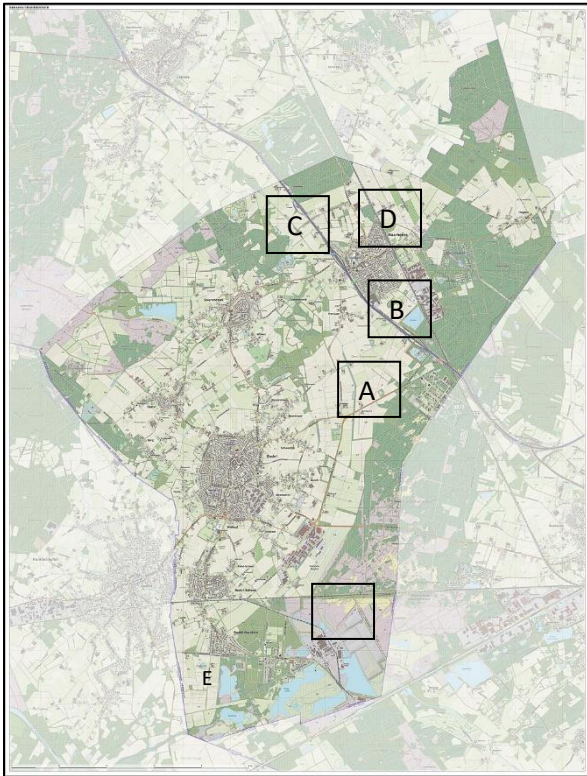
D. Zonnewei de Raak (onherroepelijk vergund)

Het zonnepark wat gelegen is aan de Rakerstraat voorziet in veel ruimte voor biodiversiteit. Van het perceeloppervlak van 17,6 hectare wordt slechts 8,1 hectare gebruikt voor zonnepanelen. Voor lokaal eigendom wordt een samenwerking aangegaan met diverse sportclubs in Maarheeze. Hun leden kunnen voor een gering bedrag 'Vriend van de Romrijten' worden en zo bijdragen aan de realisatie van een project à la een 'postcoderoos'. De opbrengsten uit het postcoderoosproject vloeien terug naar het sportpark om daar verduurzaming en toegankelijk sporten te ondersteunen.

E. Nyrstar II (in afwachting van zitting Raad van State)

Op het Nyrstar-terrein zijn twee gebieden in beeld voor de realisatie van een zonnepark. Het noordelijke gebied gelegen aan de spoorlijn valt onder het bevoegd gezag van de gemeente, een westelijk deel wat direct aan de Fabrieksstraat is gelegen valt onder provinciaal gezag.

Voor het noordelijke deel is door de gemeenteraad reeds een VVGB afgegeven en is de vergunning ook afgegeven. Een zitting bij de Raad van State dient nog plaats te vinden voor de vergunning onherroepelijk kan worden. Voor het westelijke deel is de gemeenteraad op 11 juli om een VVGB gevraagd.

Momenteel wordt gewerkt aan een evaluatie van de Visie Zonneparken. Hierin zal centraal staan dat er sinds 2019 veel veranderd is op het stroomnet en dat de capaciteit in Cranendonck (en omliggende gemeenten) de komende jaren zeer beperkt zal zijn. De evaluatie wordt in voorjaar 2024 aan de raad voorgelegd.

Vervolg energieopwek met zonneparken

Uit voorgaande kan worden geconcludeerd dat het gelukt is om een aantal zonnepark-projecten succesvol te vergunnen. De uitvoering van de Visie Zonneparken kent dan ook een positief resultaat. Helaas is een vervolg, vanwege technische redenen, niet mogelijk. Gedurende het proces van ontwikkeling werd netschaarste een steeds nijpender onderwerp. Gezien initiatiefnemers al in een vroeg stadium overeenstemming hadden bereikt met netbeheerder Enexis, heeft dit geen grote impact gehad op de projecten.

Voor nieuwe projecten die grootschalig energie willen opwekken is er geen ruimte op netstation Maarheeze (Panweg). Er zal uitbreiding van de capaciteit gerealiseerd moeten worden eer dit het geval is. Vooral nog is een grootschalige capaciteitsuitbreiding van het station niet gepland voor het jaar 2029. Hiermee is het oppakken van nieuwe projecten met een netaansluiting voor de komende tijd dan ook niet opportuun.

2.4. Aanpak Energiearmoede

Gedurende 2022 werden stroom- en gasprijzen almaar hoger. Hierdoor kwam een steeds grotere groep mensen in de knel met het betalen van hun energierekening. Zij konden het verwarmen van hun huis niet meer betalen, een ontwikkeling bekend onder de naam energiearmoede.

Door beschikbare rijksmiddelen heeft de gemeente op drie manieren gepoogd deze last te verlichten. Via een witgoedactie werden 186 koelkasten en vriezers ter beschikking gesteld

aan de meest kwetsbare huishoudens. Oudere, onzuinige apparaten werden hiermee vervangen.

Een waardebonactie met energieadvies aan huis bezocht 428 huishoudens en bracht kleine energiebesparende voorzieningen aan. Tot slot gaven coaches van de energiecoöperatie advies over gedragsmaatregelen om geld te besparen. Zij bereikten ruim 130 huishoudens. Met deze aanpak is een deel van de doelgroep bereikt. De komende jaren zal de aanpak rondom energiearmoede op de agenda blijven en zal de gemeente beschikbare (subsidie-)mogelijkheden blijven benutten.

2.5. RRE-subsidie energiebesparing

In 2020 werd er van de rijksoverheid subsidie Regeling Reductie Energieverbruik (RRE) verkregen om energiebesparing bij koopwoningen aan te moedigen. Deze subsidie kon worden ingezet tot aan het einde van 2022 en huurwoningen mochten geen deel uitmaken van deze subsidie. Via de RRE-subsidie zijn een waardebonactie voor energiebesparende producten en een collectieve inkoopactie voor grotere verduurzamingsmaatregelen opgezet. Veel inwoners maakten gebruik van deze actie, 2479 huishoudens namen deel en bespaarden naar schatting 433 ton CO₂ via kleine besparende maatregelen.

Bij de inkoopacties leverde de eerste ronde een kleine zestig getekende opdrachten op. Een latere inkoopactie (2021) die uit het restantbudget werd betaald, bereikte 267 huishoudens die gezamenlijk 397 offertes aanvroegen. Zonnepanelen en HR++-glas waren veruit het populairst.

RREW subsidie

Een subsidie gericht op energiebesparing bij huurders, RREW geheten, werd aangevraagd maar is niet aan Cranendonck toegekend. Doordat er onvoldoende subsidiebudget voor handen is, is hier geen uitvoering aan gegeven.

2.6. CO₂-monitoring eigen organisatie

Als onderdeel van de Nota Duurzaamheid heeft de Gemeente Cranendonck zich tot doel gesteld om de gemeentelijke organisatie CO₂-neutraal te maken in 2030. Om concreet in beeld te brengen uit welke bronnen de CO₂-uitstoot de gemeentelijke organisatie bestaat, voert de gemeente jaarlijks een CO₂-scan uit. Om de CO₂-uitstoot van de gemeente te monitoren worden jaarlijks gegevens verzameld over gebouwen & rioolgemalen (verbruik uit gas en elektra), openbare verlichting, (werk-)voertuigen en zakelijke kilometers. In de tabel hier beneden is te zien hoe de CO₂-uitstoot gereduceerd is in de afgelopen jaren en waar de grootste slagen nog te maken zijn. Voor de komende jaren zijn er al diverse stappen gezet met het terugbrengen van de CO₂ uitstoot. Bijvoorbeeld de plannen van het DMOP, om zo stapsgewijs het gemeentelijk vastgoed te verduurzamen voor de komende jaren.

	Ton CO ₂ -uitstoot 2019	Ton CO ₂ -uitstoot 2022
Gasverbruik	206	116
Brandstofverbruik wagenpark	105	130
Brandstof bedrijfsmiddelen (aspen, propaan, adblue)	0,4	0,7
Elektraverbruik	405	0
Openbare verlichting	608,8	0
Zakelijke kilometers	9,2	6,4
Totale uitstoot in tonnen CO ₂	1334,4	253,1

De afgelopen jaren zijn er verschillende stappen gemaakt om de uitstoot te verminderen. In 2022 is er een energiecontract afgesloten waardoor de elektriciteit komt uit zonne-energie in plaats van biomassa. Hierdoor is de uitstoot van de openbare verlichting en elektraverbruik teruggebracht naar 0. Dit heeft ertoe geleid dat de totale uitstoot van CO₂ al is afgenomen met 81% t.o.v. 2019.

2.7. De Groene Zone Zonnepanelen

In 2018 zijn 12 gemeenten in Zuidoost Brabant een zonnepanelenproject gestart waarbij inwoners op afbetaling zonnepanelen konden aanschaffen. Cranendonck stelde zich tot doel om 256 daken van zonnepanelen te voorzien. Dit doel is ruimschoots gehaald, het beschikbare krediet van €1,3mln is zelfs meerdere keren uitgebreid (2020,2021 en 2022) om in de vraag te kunnen voorzien. Want naast dat er meer deelnemers zich meldden dan aanvankelijk verwacht waren de geplaatste installaties ook omvangrijker (en dus kostbaarder) dan voorzien.

Sinds april 2022 zit het project De Groene Zone Zonnepanelen in de beheerfase van het project waarbij uiteindelijk Cranendonck 286 huishoudens hebben deelgenomen. Iets meer dan 4000 panelen zijn er in Cranendonck geplaatst met een totaal piekvermogen van 1,27 megawatt. Tegelijkertijd nam het percentage zonnepanelen op woningen toe van 7,9% in 2016 naar 26,3% in 2021.

Tijdens het project zijn er mooie resultaten behaald maar, na ieder project is er altijd een evaluatie van een project. Bij klachten kan de inwoner terecht bij de serviceprovider maar, als deze niet bereikbaar is dan kan er contact gezocht worden met de gemeente. Het is vaker voorgekomen dat inwoners hierover de gemeente hebben gecontacteerd om aan te geven als er problemen waren omtrent de service en storingsafhandeling. Deze ervaringen zullen als lessen worden meegenomen in mogelijke vervolgotrajecten.

3. Beleidscontext

De omgeving waarin de gemeente in opereert als het om duurzaamheid gaat is dynamisch. Het beleid wordt niet alleen op lokaal niveau beïnvloed maar ook provinciale, landelijke en internationale factoren hebben invloed op het beleid en uitvoering ervan. In dit hoofdstuk verkennen we de verschillende dimensies en kaders die er zijn.

In 2015 heeft in Parijs de Conference of Parties (CoP) plaats gevonden en in 2020 is dit klimaatakkoord in werking getreden. Een van de belangrijkste uitkomsten uit dit akkoord

is het doel om temperatuurstijging onder de 2°C te houden¹. Naar aanleiding van het klimaatakkoord in Parijs heeft de EU in 2019 een Europese Green Deal opgesteld. Het belangrijkste doel van de Green Deal is om als eerste continent klimaatneutraal te zijn. Dit bezorgt de EU de volgende uitdagingen: een netto-uitstoot van broeikasgassen van nul tegen 2050 en economische groei zonder uitputting van grondstoffen². Voor het energiebeleid streeft de EU naar een constante, duurzame en veilige aanvoer van energie³.

De Nederlandse politiek heeft als doel gesteld om in 2030 55% minder broeikasgassen uit te stoten ten opzichte van 1990 en klimaatneutraal te zijn in 2050. Om dit doel te bereiken heeft Nederland een klimaatakkoord getekend in 2019. Het belangrijkste doel van dit klimaatakkoord is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen⁴.

Het Klimaatakkoord is gesloten om klimaatverandering te beperken. Gemeenten in Nederland hebben een belangrijke rol in de uitvoering van de afspraken. De grootste rol voor de gemeenten is het aardgasvrij maken van wijken en ontwikkelingen rondom Regionale Energiestrategieën. Om hieraan te voldoen zetten gemeenten in op vermindering van de CO₂-uitstoot via de energietransitie⁵.

Het doel van de warmtetransitie is om in 2030 circa 1,5 miljoen woningen van het gas af te hebben dan wel verduurzaamd te hebben. De gemeente heeft hierbij een regierol om met (lokale) partijen, gebouweigenaren en inwoners samen te werken om van het gas af te gaan⁶.

In de provincie Noord-Brabant is het beleid voor duurzaamheid als volgt vastgesteld : Brabant wil een provincie zijn die economische, sociale en ecologische vooruitgang boekt. Het duurzaamheidsbeleid van de provincie heeft daardoor raakvlakken met verschillende beleidsterreinen zoals: natuur, sociale veerkracht, mobiliteit, energie en circulaire economie. De focus van het provinciaal beleid is dan ook gericht op een toekomst die geen afbreuk doet aan de kansen voor volgende generaties⁷.

De provincie Noord-Brabant heeft als doel om in 2030 55% minder CO₂-uitstoot in Brabant realiseren ten opzichte van 1990 en streven ernaar om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Om deze doelen te behalen voert de gemeente de Energieagenda 2019-2030 uit. Daarnaast is in de provincie Noord-Brabant het beleid voor de energietransitie erop gericht dat iedereen kan meedoen. Dit omdat energie een eerste levensbehoefte is voor de inwoners maar, door de huidige (geopolitieke) situatie is dit niet meer vanzelfsprekend. Om dit allemaal te realiseren heeft de provincie de volgende voornemens:

- Voortbouwen aan het programma sociale innovatie energietransitie.
- De provincie gaat verder met het ontwikkelen, stimuleren en bundelen van duurzame energievormen via 'Energie Brabant!'.
- Sinds 2022 heeft Brabant te maken met netcongestie (tekort aan transportcapaciteit voor elektriciteit). Hiervoor gaat de provincie inventariseren wat er mogelijk is voor (grootschalig) energieopslag.

¹ <https://www.emissieautoriteit.nl/onderwerpen/klimaatakkoord-van-parijs>

² https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_nl

³ <https://www.europa-nu.nl/id/vg9pi5ooqcz3/energiebeleid>

⁴ Het Klimaatakkoord, 2019

⁵ <https://vng.nl/artikelen/raadgever-klimaatakkoord-en-energietransitie>

⁶ <https://vng.nl/artikelen/klimaatakkoord-gebouwde-omgeving>

⁷ <https://www.brabant.nl/onderwerpen/milieu/duurzaamheid>

- De provincie gaat verkennen via de immunisatieportefeuille en het ontwikkelbedrijf of het kan bedragen aan de rijksregelingen en projecten van gemeenten.

De verdere uitwerking van deze voornemens is nog niet bekend bij het moment van schrijven.

Binnen de gemeente Cranendonck gebeurt er al het een en ander omtrent de energie- & warmtetransitie. Zo is de gemeente op dit moment al bezig met de volgende onderwerpen:

- Energieloket (gefaciliteerd door het Regionaal Energieloket)
- Regionaal project De Groene Zone (isoleren & zonnepanelen)
- Uitvoering van de transitievisie warmte:
 - Heesakker als eerste wijk van het aardgas
- Uitvoering van het Nationaal Isolatieprogramma
- Opstellen laadvisie
- Aanpak energiearmoede
- Verduurzaming bedrijventerreinen

Hiermee faciliteert de gemeente Cranendonck haar inwoners en ondernemers bij de kansen om te verduurzamen zoals staat beschreven in de raadsagenda 2022 - 2026 van de gemeente Cranendonck:

- “Inwoners moeten worden ondersteund bij het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. Dit kan onder meer door goede informatie en advisering. Het is belangrijk om daarbij met name de focus te leggen op het type woningen waar de grootste winst op het gebied van duurzaamheid behaald kan worden. Ook is het belangrijk dat deelname voor iedere inwoner mogelijk wordt gemaakt.”
- “Bestaande industrieterreinen worden gerevitaliseerd en toekomstbestendig gemaakt.”

Een verder overzicht van landelijke doelen of doelen gericht op gemeenten:

2024	31 december is de deadline voor het besteden van de middelen van energiearmoede.
2025	Integrale evaluatie van het Klimaatakkoord uitgevoerd door Rijksoverheid
2030	<p>Gemeentelijk maatschappelijk vastgoed 49% CO₂ reductie.</p> <p>Verbod op huurwoningen met een energielabel lager dan E.</p> <p>Gebouwen met energielabel F moeten minimaal voldoen aan energielabel C, gemeente moet hierop handhaven.</p> <p>Emissieloos gemeentelijk wagenpark.</p> <p>Inkoop doelgroepenvervoer is emissieloos.</p> <p>Nationaal doel, 70% van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen, waarvan 35 tWh op land via de RES.</p> <p>Nationaal doel, 14,3 Mton minder CO₂ uitstoot t.o.v. 2015.</p> <p>Nationaal doel, 55% minder CO₂ t.o.v. 1999, nationaal streven 60% reductie.</p> <p>Nationaal doel, 1,5 miljoen woningen en andere gebouwen geïsoleerd en/of aardgasvrij.</p>
2050	<p>Nationaal doel: 100% hernieuwbare energie.</p> <p>Nationaal doel: 95% minder CO₂ t.o.v. 1999.</p> <p>Nationaal doel: industrie volledig circulair.</p> <p>Nationaal doel: broeikasuitstoot industrie is 0.</p> <p>Nationaal doel: gemeentelijk maatschappelijk vastgoed energieneutraal 95% CO₂ reductie.</p> <p>Nationaal doel: in de gehele gebouwde omgeving wordt geen fossiele brandstof meer gebruikt.</p> <p>Nationaal doel: alle mobiliteit is emissieloos</p>

4. Ingezette Koers

De hoofdreden om het Duurzaamheidsbeleid vervroegd te herzien is dat door de snelle ontwikkelingen rondom duurzaamheid er een hele hoop veranderd is ten opzichte van de in 2019 vastgestelde nota. Niet alleen is de beleidsontwikkeling waar de nota op inzette al enige tijd omgezet in beleidsuitvoering, ook nieuwe thema's van buitenaf zijn onderdeel geworden van de dagelijkse werkzaamheden. Om duidelijk op een rij te zetten waar er nu op wordt ingezet en daarmee aan te geven welke nieuwe basis er onder het nieuwe beleid komt te liggen, worden deze (nieuwe) werkzaamheden in dit hoofdstuk behandeld. Doorlopende activiteiten uit de evaluatie worden niet herhaald.

4.1. Isolatie Gebouwde omgeving

Het Rijk heeft met het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) een programma opgezet om 2,5 miljoen woningen te isoleren tot en met 2030. Da nadruk ligt hierbij op de slecht geïsoleerde woningen (lager dan label C). Om deze woningen te verduurzamen heeft het Rijk de Specifieke Uitkering (SpUk) Lokale Aanpak Isolatie opgezet. De komende jaren moeten er in totaal 2238 woningen binnen de gemeente Cranendonck worden verduurzaamd. Hiervan zal 50% geïsoleerd moeten worden via het NIP. Hoe de overige 50% bekostigd wordt, dient door een volgend kabinet besloten te worden. Om deze woningen te verduurzamen is een Meerjarig Uitvoeringsprogramma bebouwde omgeving opgesteld dat samen zal worden uitgevoerd met gemeente Heeze-Leende & Valkenswaard.

In het uitvoeringsprogramma combineren we onze eigen doelstellingen en prioriteiten met de doelstellingen en beschikbare gelden uit het NIP. In het uitvoeringsprogramma zijn drie doelgroepen benoemd. Voor iedere doelgroep is een kwantitatief doel geformuleerd en zijn acties en instrumenten uitgewerkt om de doelgroep te activeren, ondersteunen en ontzorgen bij het verduurzamen van de woning. Het programma beslaat de periode 2023 tot en met 2026. Per doelgroep zetten we een andere mix van instrumenten in. De doelgroepen en de bijbehorende instrumentenmix zijn:

1. Doelgroep A: Koopwoningen met een D/E/F/G-label en risico op energiearmoede: Bewoners met risico op energiearmoede hebben moeite met het betalen van de energierekening en naar alle waarschijnlijkheid onvoldoende eigen middelen om isolatie te betalen. Huishoudens met een verzamelinkomen van 0 tot 60% van het mediaaninkomen in Nederland, vallen binnen deze doelgroep. Doel is zoveel mogelijk van de eigenaar-bewoners van dit type woningen te bereiken door in te zetten op een intensieve communicatiecampagne. Vervolgens zetten we Isolatie adviseurs in die woningeigenaren aan de keukentafel meenemen in de isolatiemogelijkheden, ter plekke een woningopname doen, wijzen op subsidie- en financieringsmogelijkheden en namens deelnemende bedrijven direct kunnen offreren. Hiermee is een subsidiebedrag van €1.000 per woning gemoeid.

2. Doelgroep B: Koopwoningen met slecht label D/E/F/G-label (zonder risico op energiearmoede): Dit type woningen in Cranendonck leent zich voor een collectieve isolatieaanpak. We activeren de doelgroep met een intensieve communicatiecampagne en organiseren jaarlijks inkoop- en adviesacties voor de isolatie van het dak, de vloer, de muur en voor isolerend glas. Bovendien bieden we de doelgroep maatwerk (financieel)adviesgesprekken. Verder organiseren we diverse (buurt)adviesacties om de doelgroep te informeren over de mogelijkheden voor hun woningtype. Bewoners binnen de doelgroep ontvangen een subsidie van €500 per woning.

3. Doelgroep C: (hybride) warmtepomp ready koopwoningen: Deze doelgroep bevat grondgebonden koopwoningen met minimaal energielabel C. Deze woningen zijn wat betreft hun isolatiewaarden klaar voor het verwarmen met een hybride of volledig elektrische warmtepomp. We organiseren jaarlijks terugkerende advies- en inkoopacties voor eigenaar-bewoners van deze doelgroep. Omdat deze doelgroep niet binnen de lokale aanpak isolatie van het NIP valt, beperken we ons qua ontzorging tot de inkoopacties en bieden we geen aanvullende subsidie.

De Groene Zone Isoleren

Als vervolg op het regionale project De Groene Zone Zonnepanelen is de opvolger gekomen: De Groene Zone Isoleren. Op 13 december 2022 is door de gemeenteraad besloten dat de gemeente Cranendonck gaat deelnemen aan dit regionale project. Vanuit de RES-regio zullen 19 van de 21 gemeenten deelnemen. Dit project is uitsluitend voor particuliere woningeigenaren (geen VvE's of particuliere verhuurders). Via het NIP is het mogelijk om de eerste stappen te zetten in de grote isolatieopgave om de woningen klaar te maken voor de energie- en warmtetransitie. Een overlap van doelgroepen binnen het NIP als DGZ-I is niet te voorkomen. Communicatie zal hierin van belang zijn om ervoor te zorgen dat er geen "concurrentie" ontstaat tussen beide isolatiemogelijkheden.

4.2. Bewustwordingscampagne

Gemeente Cranendonck werkt hard om de duurzaamheidsdoelen te behalen uit de Nota Duurzaamheid 2020-2024. Om deze doelen te behalen is de inzet van inwoners onmisbaar. Als gemeente is het onze taak om bereidwilligheid van inwoners te stimuleren en ze te motiveren tot actie. De vakdisciplines duurzaamheid, klimaatadaptatie, milieu, afval en groen geven hier samen invulling aan met de campagne 'Ons Cranendonck, daar ben ik zuinig op'. Het doel van de campagne is om de volgende boodschap over te brengen: duurzaamheid is leefbaarheid op de lange termijn. Het gaat over onze leefomgeving (schoon, gezond en veilig), over hoe we met onze energiebronnen, grondstoffen, dieren en planten omgaan, én over hoe we met elkaar omgaan. Duurzaamheid is van ons allemaal.

Als eerste is in 2022 de communicatiecampagne begonnen met het uitdelen van tassen en groeipapier. Daarna is er een online communicatiecampagne geweest met filmpjes waarbij iedere vakdiscipline een thema heeft aangedragen. Als vervolg is de planning om in 2023 en 2024 een online campagne, persberichten en offline marketing te doen. Hier zullen zes thema's ieder drie weken aan bod komen.

4.3. Energiecoöperatie & Energiestudent

De gemeente Cranendonck werkt samen met de Energie Coöperatie Cranendonck (ECC) in de energietransitie, warmtetransitie en in het ondersteunen van burgers met energievraagstukken. Het doel van de samenwerking tussen de Gemeente en de ECC is het versterken van elkaar bij het realiseren van duurzaamheidsambities in de gemeente Cranendonck, met name op het gebied van energie en de energietransitie. Hierin staan de volgende activiteiten centraal:

- Inzet energiecoaches voor het opstellen van verduurzamingsplannen
- Inzet van bespaarcoaches voor bestrijding energiearmoede
- Kennisuitwisseling over energie via een Energiecafé

Ter ondersteuning van het ECC bij de inzet van energiecoaches en besparingscoaches worden verschillende mogelijkheden bekeken. Een aanvulling daarop kan via Energiestudent, vanuit de RES-regio willen de A2-gemeenten hier een pilot in draaien.

Energiestudent

Binnen de regio lopen verschillende gemeenten tegen dezelfde uitdagingen aan. Een van de uitdagingen is de aanpak van energiearmoede en het bereiken van de inwoners voor het verduurzamen van hun woning.

De Energiecoöperatie Cranendonck (ECC) geeft aan huis advies over het verduurzamen van woningen. Hier is nu een club vrijwilligers actief die dit advies geeft. Om er voor te zorgen dat een grotere groep mensen geholpen kan worden, zal Energiestudent via een pilot worden ingezet voor huis-aan-huis advies. Om meer inwoners een advies te geven op regionaal niveau gaat Energiestudent een pilot draaien in de A2-gemeenten (Cranendonck, Heeze-Leende & Valkenswaard). Energiestudent is een organisatie die studenten inzet bij de energietransitie. De studenten kunnen hierbij hun opgedane kennis toepassen in een praktijksituatie en een steentje bijdragen aan een duurzame wereld.

Het doel van het pilotproject is Energiestudent in te zetten om samen met het ECC huishoudens met lage inkomens te helpen met het verlagen van de energierekening d.m.v. (in eerste instantie) kleine energiebesparende maatregelen. Dit is een eerste stap in het verduurzamen (energie besparen) van de bestaande woningvoorraad. Samen met het ECC kunnen de studenten van Energiestudent langs de deur gaan als energiecoaches of bespaarcoaches.

Professionalisering

Samen met de gemeenten Heeze-Leende en Valkenswaard speelt de uitdaging om te kijken hoe de uitvoering binnen de energietransitie beter, efficiënter en sneller kan. Vanuit dit gegeven is de behoefte om de energiecoöperaties te professionaliseren zodat zij hun rol in de uitvoering beter kunnen oppakken en vanuit de gemeenten om meer regie te krijgen op de uitvoering. Zo kan de uitvoering verbeterd en versneld worden. Om aan deze behoefte te voorzien heeft de gemeente een coördinator aangenomen om het professionaliseren op te pakken.

4.4. Regionaal Energieloket

Sinds 2021 faciliteert het Regionaal Energieloket (REL) het energieloket van de gemeente Cranendonck. Via de REL-website kunnen inwoners uitzoeken hoe ze hun woning kunnen verduurzamen. Daarnaast kunnen ze op de site activiteiten vinden die georganiseerd worden door de gemeente over isoleren, staan beschikbare subsidies opgesomd en er is te vinden welke vakspecialisten er in de buurt zijn. Daarnaast is er een klantcontactcentrum waar inwoners vragen kunnen stellen over het verduurzamen van de woning.

De samenwerking met het REL is naast het faciliteren van het energieloket ook uitgebreid met de ondersteuning van het meerjarig uitvoering programma bebouwde omgeving. Daarnaast heeft het REL de afgelopen jaren meerdere malen een collectieve inkoopactie georganiseerd voor de gemeente Cranendonck. Zo zijn er collectieve inkoopacties geweest voor zonnepanelen, isolatie en warmtepompen.

5. Overkoepelende opgaven

In voorgaande hoofdstukken is geschetst welke activiteiten er op basis van de oude nota hebben plaatsgevonden, waar nationaal en internationaal beleid zich op focust en welke projecten er onderdeel zijn van het reeds lopende beleid. Maar naast terugblikken werpt deze nota ook de blik vooruit. Wanneer we dat doen zien we een drietal grote opgaven die het duurzaamheidsbeleid van de komende jaren gaan bepalen. De landelijke overheid heeft deze op het gebied van isolatie en de warmtetransitie geconcretiseerd en hiervoor taken bij gemeenten neergelegd. Daarnaast is de opgave om onze acties via goede communicatie aan de man te brengen er een die in elk project of programma terugkomt. Deze overkoepelende opgaven worden hieronder nader toegelicht.

5.1. Nationaal Isolatieprogramma

Het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) is daarin de grootste, maar ook de meest concrete opgave. De landelijke overheid stelt zich ten doel om 2,5 miljoen woningen met een slecht energielabel (D,E,F,G,) te isoleren voor het jaar 2030. De gemeente heeft middelen ter beschikking gekregen om 2238 van deze woningen te voorzien van isolatiemaatregelen en ondersteuning van de bewoner. Dit dient voor 2030 te gebeuren en vormt daarmee een concrete doelstelling. Met de beschikbare middelen kan 50% van de woningen worden aangepakt en is er beschikking over budget tot en met 2027. Hoe de overige 50% bekostigd wordt, dient door een volgend kabinet besloten te worden.

Nadere toelichting over de uitvoering van de isolatieopgave via een gemeentelijke aanpak en het regionale project 'De Groene Zone Isoleren' is in het hoofdstuk 'Ingezette koers' reeds gegeven.

5.2. Warmtetransitie

Op het gebied van de warmtetransitie staat het aardgasvrij wonen centraal. Om een woning aardgasvrij te verwarmen zijn er twee vereisten. Besparing, in de vorm van goede isolatie en adequate ventilatie en Verwarming, door middel van een warmtepomp of ander alternatief en het indien nodig aanpassen van aanwezige radiatoren.

Dit onderscheid past bij de blik van bewoners op verduurzaming. Isolatie en besparing zijn de eerst genomen stappen en de warmtepomp komt later pas in beeld. Hierbij is het zaak om bewoners goed te ondersteunen en te adviseren en om keuzes die later nadelig uitpakken te voorkomen. Via schriftelijke communicatie en energiecoaches proberen we hier zo goed mogelijk in te voorzien. Commercieel maatwerkadvies kan hierbij uitgroeien tot een goede oplossing, maar is in de regel kostbaarder. We kunnen inwoners verder overtuigen door verduurzamen zo makkelijk mogelijk te maken, bijvoorbeeld met collectieve inkoopacties. Deze zetten we ook voort.

In het verlengde hiervan moeten we ook het enthousiasme voor (hybride-)warmtepompen aanwakkeren, vooruitlopend op de wettelijke verplichting vanaf 2026. Het merendeel van de wijken in Cranendonck komen de komende 15 jaar nog niet aan de beurt voor een wijkuitvoeringsplan en worden niet aangesloten op een warmtenet. In de tussentijd kan een nieuwe warmtepomp worden afgeschreven. Tegelijkertijd besparen inwoners op aardgas en op energiekosten. De warmtepomp is dus oké!

Vanuit de overheid wordt het doel gehanteerd om anderhalf miljoen woningen van het gas af te halen in 2030. Vertaald naar Cranendonck stellen we voor om 1250 gasloze woningen als doel te gaan hanteren. Dit doel kan gehaald worden door nieuwbouw, wat in grofweg de helft (661) van de aantallen voorziet. Nieuwbouw wordt sinds 2020 zonder gasaansluiting opgeleverd en daarmee is een nieuwbouwwoning van begin af aan gasloos.

De overige 589 huizen zullen bestaande woningen zijn waarbij de bewoners de stap naar aardgasvrij hebben genomen. Bestaande recent gebouwde woningen (1990 en later) kunnen met relatief geringe stappen overgaan op aardgasvrij verwarmen. Isolatie en ventilatie stellen bewoners hiertoe vrijwel volledig in staat. Het vervangmoment van de Cv-ketel is hierbij een logisch moment. De wijk Budel-Heesakker als geheel is nog niet meegenomen, gezien deze wijk niet voor 2030 van het aardgas af zal zijn. Uiteraard is het te verwachten dat hier bovengemiddeld veel woningen op een warmtepomp overstappen, gezien dat er intensief wordt ingezet op aardgasvrij verwarmen.

5.3. Informeren, Motiveren, Stimuleren

Naast de opgaven op isolatie en warmtegebied, loopt de opgave om op de juiste manier met inwoners te communiceren als rode lijn door de volledige uitvoering heen. De titel 'informeren, motiveren, stimuleren,' geeft aan dat communicatie drie verschillende doelen kan hebben.

Actieve interne en externe communicatie loopt parallel met bovenstaande ambities mee, waarbij het accent ligt op informeren en stimuleren van inwoners en bedrijven. Centraal achter het voornemen om inwoners en bedrijven te stimuleren staat de opgave om juist, gericht en effectief te communiceren met die doelgroepen. Vanuit Duurzaamheid en andere betrokken vakdisciplines is hiertoe reeds een aanzet gegeven d.m.v. de bewonerscampagne. Concrete actie uit dit plan is de in 2022 opgestarte duurzaamheidscampagne die in tot en met 2024 zal doorlopen.

Op een hoger abstractieniveau zal er een strategisch communicatieplan opgesteld gaan worden. Hierin moet worden verwoord hoe we de communicatieboodschap rondom duurzaamheid bij meer groepen onder de aandacht brengen en hiermee ook meer interactie bewerkstelligen. Het verzenden van nieuwsberichten en incidentele informatieavonden is niet voldoende om de grote duurzame gedragsverandering te bereiken. Er dient gewerkt te worden aan een breder netwerk binnen de gemeenschap om zo een diepgaander gesprek met inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties te kunnen voeren. Hieraan is inherent verbonden dat nieuwe manieren van communicatie en communicatievoorzieningen aan de gemeentelijke gereedschapskist dienen te worden toegevoegd.

6. Uitvoeringsgebieden

In voorgaand hoofdstuk zijn drie overkoepelende opgaven toegelicht die de voornaamste koers bepalen. Maar om die hoofdonderwerpen door te vertalen naar een uitvoeringsprogramma is verdere verfijning nodig. Om dat te doen zijn er zeven uitvoeringsgebieden in beeld gebracht die de diverse activiteiten voor de komende jaren structureren. In dit hoofdstuk worden die uitvoeringsgebieden van een nadere beschrijving voorzien en geïllustreerd door middel van te ondernemen acties.

6.1. Klimaatakkoord en Wettelijke taken Rijk

Doel: Uitvoering geven aan de aan gemeenten toebedeelde taken of (nieuwe) subsidiekansen vanuit het Rijk.

Naast onze eigen ambities in Cranendonck is het beleid dat we uitvoeren ook afhankelijk van de sturing vanuit Den Haag. Koerswijzigingen of nieuwe prioriteiten die vanuit daar op ons pad komen hebben directe invloed op de Cranendonckse prioriteitenlijst.

Het meest concrete voorbeeld zijn subsidieregelingen. Dit zijn urgente of onaangekondigde onderwerpen die door middel van extra middelen worden gestimuleerd vanuit de Rijksoverheid. Zoals bij de RRE-subsidie die gericht was op energiebesparing en de recentere middelen in het kader van energiearmoede zijn voorbeelden van dergelijke regelingen. Afhankelijk van haalbaarheid en behoefte moet worden bekeken of een subsidiemogelijkheid voorrang krijgt op onze eigen prioriteiten.

Acties:

- Verdere beleidsvorming en uitvoering Regionale Energiestrategieën
- Transitievisie Warmte, herijking in 2025 en uitvoering wijkaanpak 'van het aardgas af'
- Deelname aan nieuwe uitvoeringprogramma's gesubsidieerd door Rijksmiddelen
- Stimuleren verduurzamingsstappen bij inwoners/bedrijven welke reeds worden ondersteund door ISDE of andere subsidies vanuit het Rijk.

6.2. Gemeentelijke voorbeeldfunctie

Doel: Het aanjagen van verduurzaming bij bewoners of bedrijven door het goede voorbeeld te geven.

Door te laten zien hoe bewoners aan verduurzaming kunnen doen en door als gemeente uit te dragen dat zij zich committeren aan de duurzaamheidsopgave, onderstrepen zij het belang ervan. Dit kan inwoners stimuleren, al kan een gebrek aan commitment ook tot kritiek leiden. Linksom of rechtsom is het van belang dat de gemeente actief en zichtbaar bezig is met verduurzaming.

In een paar aspecten kan de gemeentelijke voorbeeldfunctie het meest zichtbaar zijn:

Vervoer

Naast het wagenpark is hoe gemeentelijke medewerkers reizen ook een zichtbare vorm van duurzaamheid. Komen medewerkers met meerdere auto's naar een korte externe afspraak in plaats van te carpoolen of zijn de met 'Gemeente Cranendonck' bestickerde dienstauto's niet duurzaam dan is daar ruimte voor verbetering.

Aan de hand van de CO2-scan wordt hier ook ingezet op verbetering. Op de gemeentewerf is geïnventariseerd hoe het wagenpark (acht bedrijfswagens) kan worden verduurzaamd.

Jaarlijks rijden deze voertuigen circa 94.000 kilometer met bijbehorende CO₂-uitstoot. In de begroting 2024 is een voorstel opgenomen om deze wagens te vervangen door elektrische voertuigen.

Vastgoed

De CO₂-scan van de gemeentelijke organisatie heeft aangetoond dat de meeste CO₂-uitstoot van de organisatie komt uit het verwarmen van gemeentelijke gebouwen met aardgas. De uitstoot op gebied van elektriciteit is reeds tot 0 teruggedrongen gezien de gemeente sinds 1-1-2023 100% zonnestroom afneemt van onze energieleverancier.

Ambitie CO₂-neutrale organisatie in 2030

In de nota Duurzaamheid staat beschreven dat wij als gemeentelijke organisatie in het jaar 2030 geen CO₂ meer willen uitstoten. Dit doel blijft gehandhaafd. Onder de uitstoot van de gemeentelijke organisatie scharen wij onze gebouwen, onze installaties (riolering, verlichting), wagenpark en dienstreiskilometers.

Zoals aangegeven is ons vastgoed de grootste bron van uitstoot en ligt hier de grootste uitdaging om aan deze ambitie te voldoen.

Acties

- Binnen het gemeentehuis en onder gebruikers van de gebouwen willen we meer aandacht vestigen voor schoon gebruik en bezoek van de locaties.
- Campagne om thuiswerken, digitaal vergaderen of vervoer per fiets of OV te bevorderen.
- Verduurzaming wagenpark gemeentewerf en onderzoek naar mogelijkheden elektrificatie werktuigen.
- De laatste niet-elektrische dienstauto wordt wanneer afgeschreven vervangen door elektrisch.

6.3. Inwoners stimuleren

Doel: Het stimuleren van verduurzaming bij inwoners door hen de mogelijkheid te bieden actie te ondernemen (via maatregelen of gedrag) maar ook om hen onderdeel te maken van verduurzaming via meedoen of meedenken.

Het slagen van duurzaamheidsacties staat of valt bij de medewerking die dit krijgt van inwoners. Het is uiteindelijk niet de gemeente die huizen verduurzaamt, de auto laat staan of zuiniger omgaat met grondstoffen.

Inwoners moeten op twee vlakken aangezet worden tot handelen. Aan de ene kant is daar het handelen in directe zin. Isoleren, energie besparen, duurzaam (koop-)gedrag en zo verder. Deze stappen kunnen via acties en campagnes worden gestimuleerd. Hierbij valt te denken aan inkoopacties voor isolatie of andere maatregelen of de bredere communicatiecampagne 'Ons Cranendonck' of lokale subsidies in de isolatieaanpak.

Anderzijds is uit het oogpunt van draagvlak van belang dat inwoners worden aangezet tot participatie. Alleen wanneer er een goed gesprek ontstaat tussen inwoner en gemeente kan er gewerkt worden aan draagvlak voor projecten. Voor dit moment is van primair belang dat de bewoner goed bereikt en geactiveerd wordt.

Acties:

- Voorlichting bewoners via communicatiecampagne

- Aanmoediging verduurzamingsmaatregelen door inkoopacties en/of lokale subsidies
- Bij nieuw beleid en bij warmtetransitie worden inwoners actief betrokken

6.4 Bedrijven stimuleren

Doel: Bedrijven in positie te brengen om maatregelen te nemen via bijvoorbeeld advies of ondersteuning en het stimuleren van verduurzaming in groepsverband door samenwerking onderling aan te jagen

In lijn met de aanpak voor inwoners kan het aspect bedrijven stimuleren bijna 1 op 1 worden vergeleken met de manier waarop inwoners worden aangespoord. Maatregelen en gedrag kunnen worden beïnvloed door gerichte campagnes. Al is het gezien de grootte van de groep bedrijven, welke een stuk kleiner is dan het aantal inwoners van de gemeente, waarschijnlijker dat dit in kleinere omvang plaats zal vinden, bijvoorbeeld acties per bedrijventerrein.

Bij Participatie is het aanvullende belang dat de onderlinge samenwerking tussen bedrijven onderling, of binnen een centrumgebied of bedrijventerrein wordt verbeterd. Idealiter voeren (een collectief van) ondernemers projecten in hun eigen tijd en tempo uit, of zorgen we ervoor dat ze bij gemeentelijke programma's of campagnes kunnen aanhaken.

Naast kansen voor aanpakken in groepsverband willen we ook individuele initiatieven beter van dienst zijn. We brengen het Energieloket MKB breder onder de aandacht en verbeteren de informatievoorziening waar mogelijk.

Acties:

- Gerichte ondersteuning van bedrijven die willen verduurzamen en het verzilveren van deze ervaringen door goede voorbeelden met anderen te delen.
- Waar mogelijk proberen we onderlinge banden binnen centrumgebieden of bedrijventerreinen te versterken en zo collectieve verduurzaming aan te moedigen.
- Verbetering dienstverlening via Energieloket MKB

6.5 Urgente gevallen

Doel: Ondersteuning bij urgente hulpvragen met betrekking tot het woonklimaat. Focus ligt op energiearmoede, het bestrijden van hittestress en het bevorderen van een gezond binnenklimaat door goede ventilatie.

Duurzaamheid betreft meer dan het nemen van (technische) maatregelen aan woningen. De laatste jaren worden raakvlakken met de leefomstandigheden steeds zichtbaarder. Comfort kan een mooie bijkomstigheid zijn wanneer er verduurzaamd wordt, echter kunnen de verkeerde keuzes ook een negatief effect hebben op het woongenot. Een aantal plekken waar we deze hulpvragen willen beantwoorden zijn:

Energiekosten: In de energiecrisis waar we nu in zitten worden goederen fors duurder, waaronder gas en elektra. Dit brengt sociale minima nog verder in het nauw. Met eenmalige toeslagen of tijdelijke prijsplafonds heeft de Rijksoverheid wat soelaas geboden, maar structurele oplossingen zijn dit niet. Huishoudens met beperkte of zelfs geen financiële reserves zullen vaker om hulp vragen als de hoge kosten voor levensonderhoud aanhouden. Onder andere via de aanpak Nationaal Isolatieprogramma

zal worden ingezet op het aanpakken van huizen met slechte energielabels. Met betere isolatie wordt het energieverbruik en daarmee de rekening teruggedrongen.

Ventilatie: Het binnenklimaat is een vergeten aspect als het gaat om het welzijn van inwoners. Gezondheid is hierbij het belangrijkste verbonden thema, maar duurzaamheid kan ook profijt hebben van gezondere binnenruimtes. Vochtige of slecht geventileerde ruimtes hebben naast een negatief effect op de gezondheid ook nadelen als het gaat om verwarming van de woning. Vochtige lucht vergt meer energie om op te warmen en verlaagt het comfort.

Ook bij goed geïsoleerde woningen is dit van belang. De juiste (mechanische) ventilatie draagt bij aan een gezond klimaat en verdere besparing als er een installatie wordt geplaatst die ook warmte kan terugwinnen uit de ventilatielucht.

Hittestress: Nederland staat vol met 'Doorzonwoningen', ideaal voor licht in huis en om optimaal te profiteren van het lente- of herfstzonnetje. Op een hete zomerdag is het minder ideaal om de zon in huis te hebben, dit soort woningen warmt dan ook flink op.

Airconditioning wordt dan vaak als oplossing gezien, maar de airco verbruikt veel stroom, belast het stroomnet en is tevens duur in aanschaf. Ook versterkt de airco het hitte eiland-effect in een kern. De warmte uit huis wordt de omgeving ingeblazen en blijft tussen de gebouwen in de bebouwde kom hangen.

In dat perspectief is het verstandiger om eerst te kijken naar voor oplossingen die warmte weren in plaats van aanwezige warmte te verplaatsen. Voorkomen is beter dan genezen, ook in het geval van een warm huis. Hierbij valt te denken aan betere isolatie (dikkere muren weren warmte én besparen op stookkosten), rolluiken (weren warmte en dragen bij aan veiligheid) of zonwering (een goedkopere optie).

Acties:

- Nieuwe subsidie- of toeslageregelingen rondom energiearmoede pakken we op.
- Naast de bekende energieadviezen onderzoeken we of advies aan huis over ventilatie en koeling mogelijk is. Zo niet volgt daar in ieder geval online voorlichting over.
- We breiden de inkoopacties voor isolatie en glas uit met een collectieve inkoop zonwering.

6.6. Interne Organisatie Betrekken

Doel: Het ondersteunen en motiveren andere vakgebieden om duurzame keuzes te maken waar dat kan en gezamenlijke taken met Heeze-Leende en Valkenswaard op te pakken waar mogelijk.

Naast alle acties buiten het gemeentehuis moeten we ook binnen de organisatie werken aan Duurzaamheid. Dit doen we op een aantal vlakken.

Betrokkenheid: Duurzaamheid moet beter worden verankerd binnen de gemeentelijke organisatie. Vanuit het subteam Duurzaamheid wordt er gewerkt aan zichtbaarheid en betrokkenheid bij andere vakdisciplines, want de inzet moet van twee kanten komen. We moeten ernaar streven dat duurzaamheid meer en meer onderdeel wordt van de uitvoering in alle vakdisciplines. Via een te werven junior communicatiemedewerker en een op te stellen checklist duurzaamheid, hopen we die wisselwerking vorm te gaan geven.

Gedeelde taken binnen A2: Binnen de A2-gemeenten (Valkenswaard, Heeze-Leende, Cranendonck,) is er goed onderling contact en ook afstemming tot op zekere hoogte. Vaak leggen de individuele gemeenten accenten op een andere plek, maar er zijn voldoende taken die tegelijkertijd in drie gemeenten worden uitgevoerd. Hier kan verbetering in worden gezocht door bij toerbeurt bijvoorbeeld voorstellen of bijeenkomsten af te handelen namens de drie gemeenten.

6.7. Data/Inzicht/Monitoring

Doel: Beter inzicht krijgen in verschillen per wijk en daar op in te spelen door het vergaren van lokale data. Monitoring is nodig om resultaten van de Energie- en Warmtetransitie en gemeentelijke acties te kunnen volgen.

Momenteel zijn onze acties gebaseerd op ervaringen van anderen of ons eigen verleden. Een betere databank (online beschikbaar of zelf samengesteld) kan voordelen met zich meebrengen. Ook stelt ons dit in staat om naast gemeentebrede acties gericht in te zetten op bepaalde kernen of wijken. Een achterblijvend aantal zonnepanelen in wijk X, of slechtere energielabels in kern Y blijven nu nog buiten beeld.

Dat deze databank nog niet is ingericht komt voor een deel omdat gerichte data nog niet voor handen is. Landelijke dataplatforms zijn óf te algemeen (gegevens per gemeente maar niet per wijk) óf te gedateerd (cijfers van drie of meer jaar geleden). Daarom dat in eerste plaats wordt ingezet op het verder verkennen van mogelijkheden, iets wat in RES-verband inmiddels ook gebeurt.

Concreet streven we ernaar om met behulp van data enerzijds gericht te kunnen sturen door acties wijkgericht te kunnen uitvoeren op basis van vastgestelde behoefte. Anderzijds stelt data ons in staat om de nagestreefde doelen (gemeentelijk, regionaal, Klimaatakkoord,) beter in de gaten te houden en ook zichtbaar te maken naar de buitenwereld toe.

Actie:

- Vergaren van lokale data met als doel beter zicht te hebben op voortgang van de energietransitie in Cranendonck en de mogelijkheid om in te spelen op lokale kansen en verschillen.

7. Financiële paragraaf

Om bovenstaande activiteiten te bekostigen kan de gemeente de komende jaren beschikken over de volgende middelen:

CDOKE-uitkering overheid

De overheid heeft alle gemeenten in Nederland structurele middelen beschikbaar gesteld om hun ambtelijke capaciteit te bestendigen. Voor Cranendonck is er voor de jaren 2023 t/m 2025 jaarlijks circa €400.000 beschikbaar. Middelen mogen over meerdere jaren worden uitgesmeerd en er wordt gewerkt aan een opvolger van deze regeling voor de jaren 2026 en verder.

Deze middelen zijn geormerkt en dienen voor ten minste 90% aan personeelskosten te worden gespendeerd. 10%, circa 40.000 euro, kan aan andere duurzaamheidsactiviteiten worden besteed.

In de begroting 2024 is voorgesteld om op basis van deze middelen de formatie duurzaamheid met 3,2fte uit te breiden op basis van de huidige behoefte. Hiermee is nog niet het hele budget besteed maar blijft er ruimte over om extra werkzaamheden elders in de organisatie, ontstaan door de uitbreiding bij Duurzaamheid, op te vangen.

Middelen Nationaal Isolatieprogramma

Voor het aanpakken van woningen met een slecht energielabel is er in de periode 2023-2025 in totaal 2,08 miljoen euro beschikbaar gesteld aan Cranendonck. Deze middelen worden aangewend om bewoners die isolatiestappen willen nemen te ontzorgen met advies én om extra subsidie uit te keren voor genomen isolatiestappen. De projectkosten die niet uit deze middelen kunnen worden bekostigd zijn reeds gevoteerd via de begroting 2024.

Reserve Duurzaamheid

Tot slot beschikt duurzaamheid nog over een eigen reserve waarin subsidieuitkeringen ten behoeve van Duurzaamheid landen. Naar verwachting is de omvang van deze reserve per 1-1-2024 ongeveer 180.000 euro. Deze reserve bestaat geheel uit een eenmalige rijksuitkering t.b.v. het Klimaatakkoord die de gemeente via de meicirculaire 2022 heeft verkregen. Bij vaststelling van het uitvoeringsbudget is in beginsel niet gerekend op structurele inzet van de reserve, mede omdat er nog geen concreet zicht is op een uitkering die de Reserve Duurzaamheid verder aan kan vullen.

Regulier budget

Het reguliere duurzaamheidsbudget conform de Nota Duurzaamheid 2020-2024 bedraagt €100.000 euro. Voor de jaren 2023 en 2024 is hier een extra €100.000 aan toegevoegd om personeelskosten buiten de reguliere formatie te dekken.

Met de beschikking over de CDOKE-uitkering voor personeelsmiddelen en een besluit van de raad via de begroting 2024 om 3,2fte aan de formatie toe te voegen zal er voor de Nota Energie- en Warmtetransitie alleen nog een uitvoeringsbudget benodigd zijn. Het personeelsbudget Duurzaamheid kan dus worden ingezet voor uitvoerende taken.

Voorgesteld wordt om voor de jaren 2024 en 2025 een uitvoeringsbudget van €275.000 te hanteren. In 2025 volgt evaluatie van deze nota op basis van actuele ontwikkelingen

(nieuw kabinetsbeleid) en financiële mogelijkheden voor de gemeente. De gemeenteraad ontvangt dan een raadsvoorstel voor nieuw beleid en budget.

Het uitvoeringsbudget omvat de volgende uitgaven:

- Eigen Bijdrage Nationaal Isolatieprogramma (niet subsidiabele projectkosten)
- Arrangementen in kader van warmtetransitie (ontzorging en financiering)
- Jaarlijkse collectieve inkoopacties isolatie en zonnepanelen
- Projecten en acties i.k.v. uitvoeringsgebied 'Urgente gevallen'
- Ondersteuning Energiecoöperaties, Energiecoaches en Energieloket
- Budget Communicatie (Campagnes, opmaak, drukwerk,)
- Ondersteuning van bedrijven
- Acties i.k.v. uitvoeringsgebied 'Data Inzicht en Monitoring'
- Overige en onvoorzien kosten

Budgettair betekent dit het volgende:

	2023	2024	2025
Gevoteerde budgetten			
Budget Nota Duurzaamheid (doorlopend)	102.000	102.000	102.000
Budget Personeel (2023-2024)	100.000	100.000	0
Projectkosten Nat. Isolatieprogramma (begroting 24)	0	68.800	68.800
Inzet landelijke subsidies			
Vrij besteedbaar uit CDOKE-uitkering	40.000	40.000	40.000
Noodzakelijk extra budget			
<u>Gevraagd extra budget</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>64.200</u>
Totaal	247.400	316.200	275.000

Bijlage

Bijlage 1 Enquête

Gedurende de maand september zijn bewoners via een korte vragenlijst bevraagd over hun omgang met Duurzaamheid in het algemeen. Hiermee werd gepoogd de bewustwording over duurzaamheid, het daadwerkelijke handelen en de voornaamste hordes en obstakels in beeld te brengen. De uitkomsten geven ons richting in bij welke maatregelen de interesse van bewoners ligt, hoe veel stappen zij al genomen hebben en waar zij het beste geholpen kunnen worden. Aan de enquête deden 189 inwoners mee die representatief verdeeld zijn over alle kernen. De meeste deelnemers vielen in de categorie 60-74 jaar (45%).

Betekenis van Duurzaamheid

Bewoners gaven aan dat ze bij Duurzaamheid vooral dachten aan Energieopwek (zonnepanelen), Minder afval produceren, groen rondom het huis en in de buurt en woningisolatie. Besparen op aardgas, het afkoppelen van regenwater en lokale of tweedehands spullen kopen werd minder herkend.

Motivatie om te verduurzamen

Over de drijfveer voor verduurzaming is men heel open. Het besparen van geld is voor 35% van de deelnemers dé voornaamste drijfveer, hoewel de betekenis voor het klimaat en comfortabeler wonen (beiden 26%) ook genoemd wordt als primaire motivatie. Slechts voor een klein deel van de mensen (6%) is een natuurlijk moment zoals een verbouwing reden om een isolerende maatregel te treffen, terwijl een mogelijke waardevermindering van de woning al helemaal niet de doorslaggevende factor is.

Zowel in insteek als boodschap bij toekomstige acties is het dus zinvol om in te zetten op de financiële voordelen. Richtgetallen voor besparing benoemen kan daarbij helpen, al is de uiteindelijke opbrengst afhankelijk van het type woning en de gebruikers zelf.

Zorgen om het veranderende klimaat

Op de stelling: 'Ik maak me zorgen om het veranderende klimaat, CO₂-uitstoot en extremer weer (hitte, plensbuien,)' werd veelal positief gereageerd. 77% van de deelnemers geeft aan het (volledig) eens te zijn met de stelling. 16% is het er niet mee eens of oneens, terwijl 7% zich (helemaal) niet kon vinden in de stelling.

Aardgasvrij in 2050

Ook waren we benieuwd naar de voornaamste gedachte bij aardgasvrij wonen. Hier zien we een vergelijkbare tendens als bij de motivering om te verduurzamen: geld speelt een grote rol. 33% is benieuwd naar de betaalbaarheid, zij het in de noodzakelijke maatregelen of de energierekening zonder aardgas. Een deel van de bewoners ziet kansen zoals de bijbehorende klimaatwinst (13%) en een verminderde afhankelijkheid van buitenlands gas (16%). Slechts een klein deel (5%) is bekend met voorbeelden van aardgasvrije woningen of geeft aan al aardgasvrij te wonen.

Deze uitkomst strookt met wat we in de wijk Heesakker opgemerkt hebben. Nut en noodzaak van aardgasvrij wonen zijn in het begin van het traject besproken, maar het is daar bij lange na niet zoveel over gegaan als de financiële impact en de bekostiging van verduurzamingsmaatregelen.

Genomen stappen en recente verduurzamingsmaatregelen.

In een lijst met maatregelen hebben we deelnemers laten aanvinken welke stappen zij al genomen hebben. Van klein (LED-lampen) tot groot (warmtepomp), alle mogelijke isolatie of bespaarstappen waren bij deze vraag benoemd. Er werd onderscheid gemaakt tussen

genomen maatregelen, en maatregelen die de afgelopen drie jaar zijn genomen. Dit laatste geeft ons een beeld van de actuele interesses en behoefte.

Het is niet verrassend dat de Ledlamp (144x benoemd) in beide gevallen het meest genoemd werd, gezien dit de simpelst te nemen maatregel is. Bij de tweede plek voor dubbelglas (131x) is verrassend, gezien dit door gebrek aan beschikbare partijen niet via een gemeentebrede inkoopactie is gestimuleerd. Voor andere getallen verwijzen we u naar onderstaande tabel.

Maatregel	Aantal keer genomen	Aantal keer genomen in laatste drie jaar
Lampen vervangen door Ledverlichting	144	101
Dubbelglas of HR-glas geplaatst	131	59
Gasfornuis vervangen door inductie- of elektrische kookplaat	93	48
Spouwmuurisolatie	103	37
Dakisolatie	92	40
Slimme thermostaat / verbruiksmeter	71	35
Vloer of kruipruimte geïsoleerd	69	28
Verwarming via airco of infraroodpanelen	42	35
(Hybride-)warmtepomp geplaatst	28	27
Geen van deze maatregelen	n.v.t.	20

Gezien het feit dat veel deelnemers aangaven al isolatie in spouwmuur of dak te hebben geplaatst is het niet verwonderlijk dat de cijfers over de laatste jaren enigszins achterblijven. De cijfers voor airco, infrarood en warmtepomp geven aan dat de interesse in deze verwarmingsopties een recent fenomeen is. De meeste deelnemers die deze maatregel genomen hebben geven aan dat ze dit in de afgelopen drie jaar hebben ondernomen.

Moeilijkheden bij verduurzamen

We hebben geprobeerd in kaart te brengen welke aspecten van verduurzaming nu als meest lastig worden ervaren. Oftewel, waar ligt de drempel nu precies. Hier kwam een eenduidig antwoord op terug: Keuzestress. Kiezen tussen verschillende opties, of dat nu installaties of isolatiematerialen zijn, wordt door 30% van de deelnemers benoemd als voornaamste obstakel. Het verkrijgen en vergelijken van offertes (14%) of het vinden van een beschikbare aannemer (13%) worden in mindere mate genoemd.

Vanuit de isolatieopgave proberen we te kijken naar manieren om isoleren voor de bewoner makkelijker te maken. Ook vanuit de grote opgave om duizenden woningen te isoleren is enige stroomlijning noodzakelijk. Idealiter zou je door minder keuzeopties te bieden, iets wat vanuit de enquête gewenst wordt, de uitvoering willen versnellen.

Ondersteuning bewoners

Vragen over hoe bewoners ondersteund wensen te worden geven een minder eenduidig beeld. Het verzoek op antwoorden op specifieke vragen, financieel of niet, komt het meest naar voren. Maar subsidiehulp en verduurzamingsadvies worden ook veel genoemd. De verwachtingen van bewoners richting de gemeente zijn erg breed. Alle genoemde opties

worden omarmd, al wordt ondersteuning via subsidies of andere regelingen het meest benoemd. Hulp bij het invullen van die subsidieaanvragen wordt vreemd genoeg het minst gewenst.